

Jak bezpiecznie prowadzić firmę rodzinną w aktualnym otoczeniu prawnym?

Joanna Wierzejska
Tax Partner, DZP

Piotr Andrzejczak
Partner, DZP

Anna Partyka-Opiela
Senior Associate, DZP

Dynamiczny rozwój gospodarczy ostatnich lat oraz zmieniające się otoczenie prawne przynosi wiele wyzwań dla firm rodzinnych. Zmiany te dotyczą wszystkich gałęzi biznesu i prawa oraz stwarzają, niewystępującą wcześniej na taką skalę, możliwość ingerencji państwa w sferę prawa własności przedsiębiorców. Zmierzenie się z tymi wyzwaniami i bezpieczne prowadzenie firmy rodzinnej wymaga odpowiedzialnego zarządzania i podejmowania działań służących przygotowaniu do funkcjonowania w nowym otoczeniu prawnym.

Wybrane zmiany w prawie podatkowym

W lipcu 2016 roku wprowadzono klauzulę przeciwko unikaniu opodatkowania, która ma na celu ograniczenie działań skutkujących obniżeniem zobowiązań podatkowych. Efekty dokonanej czynności mogą być oceniane przez organy podatkowe z perspektywy ich uzasadnienia biznesowego oraz racjonalnego działania podatnika i wyboru czynności prawnych właściwych dla osiągnięcia określonego celu ekonomicznego. Z uwagi na wyłączenie ochrony podatnika wynikającej z indywidualnych interpretacji podatkowych w takich sytuacjach, kluczowe jest właściwe przygotowanie i transparentna realizacja dających korzyści podatkowe działań o charakterze restrukturyzacyjnym, dyscyplina w zbieraniu materiałów roboczych i analiz, a także przygotowanie rzetelnego uzasadnienia biznesowego podejmowanych działań.

Ponadto, w marcu bieżącego roku weszła w życie reforma wprowadzająca Krajową Administrację Skarbową. Reforma KAS to nie tylko połączenie administracji podatkowej, kontroli skarbowej i Służby Celnej w jedną służbę, ale także zmiany w samych procedurach kontroli prowadzonych wobec podatników oraz nowe kompetencje dla organów administracji podatkowej.

KAS to swoista policja skarbową o szerokich uprawnieniach operacyjno-rozpoznawczych, takich jak uprawnienie do żądania dokumentów poufnych, udostępnienia środków łączności czy urządzeń technicznych, do przeszukiwania lokali, w tym mieszkalnych.

Wybrane zmiany w przepisach dotyczących obrotu gospodarczego

Od maja 2018 roku zacznie obowiązywać nowe Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych. Rozporządze-

nie przewiduje m.in. możliwość nakładania sankcji finansowych przez GIODO o wartości nawet do 4% obrotu firmy, a właściwe organy już teraz deklarują zdecydowane egzekwowanie przepisów. Zmiany te są istotne z perspektywy prowadzenia działalności gospodarczej, gdyż dotyczą przetwarzania m.in. danych osobowych pracowników, klientów, kontrahentów, danych marketingowych prawie w każdej firmie bez względu na branżę.

Wybrane zmiany w przepisach prawa karnego

W marcu bieżącego roku weszły w życie przepisy dot. tzw. „konfiskaty rozszerzonej”. Przewidują one, że w razie skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości, sąd może orzec przepadek przedsiębiorstwa stanowiącego własność sprawcy albo jego równowartości, jeżeli przedsiębiorstwo służyło do popełnienia tego przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści. Przepadkowi może też podlegać przedsiębiorstwo osoby fizycznej niestanowiące własności sprawcy, jeżeli jego właściciel chciał, aby służyło popełnieniu przestępstwa lub na to się godził.

Dodatkowo nowela przewiduje możliwość ustanowienia zarządcy przymusowego. W efekcie zastosowanie tego środka zabezpieczającego oznacza utratę kontroli właściciela nad przedsiębiorstwem.

Ponadto do Kodeksu karnego wprowadzono zaostrzoną odpowiedzialność karną za wyłudzenie VAT m.in. poprzez wystawianie fikcyjnych faktur lub posługiwanie się takimi fakturami. Idea wprowadzonej regulacji jest słuszna, ale surowość sankcji wzbudza kontrowersje, bowiem przewiduje ona, że za wystawianie fałszywych faktur opiewających na kwotę np. 1 mln złotych karę nawet do 8 lat pozbawienia wolności.

Obszary kluczowe dla firm rodzinnych w kontekście bezpiecznego prowadzenia firmy

Efektywne i bezpieczne zarządzanie biznesem rodzinnym wymaga ciągłego postępu w sferze organizacyjnej. Kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa prawnego firmy, szczególnie w kontekście przykładowych ryzyk wskazanych powyżej, jest zapewnienie mechanizmów odpowiedzialnego zarządzania i nadzoru. Drogą ku doskonaleniu w tym obszarze jest podejmowanie działań w zakresie tworzenia zasad ładu biznesu rodzinnego.

Zasady ładu biznesu rodzinnego obejmują zarówno sferę regulacji korporacyjnych (np. zasady obsadzania stanowisk kierowniczych, kompetencje organów spółki, jakość organów nadzoru) jak i sferę zasad i wartości, którymi kieruje się rodzina i które znajdują zastosowanie także w działalności gospodarczej prowadzonej przez rodzinę (np. konstytucja rodzinna).

Warto rozważyć także tworzenie systemów zgodności w oparciu o międzynarodowe standardy takie jak ISO 19600 (tzw. standard compliance) oraz ISO 37001 (tzw. standard antykorupcyjny), których wprowadzenie i efektywne funkcjonowanie może prowadzić do wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności właścicieli firmy rodzinnej i osób zarządzających w sytuacjach kryzysowych.

Oprócz powyższych działań, zalecane są obecnie także konkretne działania zmierzające do oceny ryzyka na jakie narażona jest firma we wskazanych wyżej obszarach. Warto zatem rozważyć przeprowadzenie ponownej analizy niektórych przeprowadzonych w przeszłości transakcji gospodarczych pod względem ryzyka związanego z „klauzulą obejścia prawa podatkowego” lub sprawdzić stan przygotowania firmy do nowych przepisów o ochronie danych osobowych.